

Dante-konferenssissa

Pohjoismaisen Dante-verkoston neljäs kokoontuminen avautui jylhästi H. K. Riikosen sota-huudolla kirjallisuuden kaanonin akateemisen tutkimuksen ”jalon tehtävän” puolesta. Yhteen Tampereen yliopiston laboratoriomaisista luentosaleista (Pinni B 3107) oli kerääntynyt pieni ja monialainen joukko keskiajan ja Danten tutkijoita sekä muita teemasta kiinnostuneita. Elokuisen konferenssin aiheena oli Danten ja transgression

suhde. Transgressio tarkoittaa sel-laista rajan ylitystä, johon jonkin rajan olemassaolo houkuttelee. Transgressio on tilapäinen tapahtuma: se ei riko ylitettyä rajaa vaan pikemminkin vahvistaa sitä.

Pääpuhujana oli heti Riikosen jälkeen esiintynyt William Franke Vanderbiltn yliopistosta. Hänen aiheenaan oli kielen ylittäminen Danten *Paratiisissa*. Franken luen-nassa Danten kirjoitus transgressoi sekä itsensä että aikansa kirkollisen politiikan. Mitä ylemmäs Dante

vaeltaa vertikaalisessa tuonpuolei- sessa oman runoelmansa sankarina, sitä voimakkaampi pyrkimys hänen kielellään on loikata itsensä ulkopuo- lelle. Kielellisen rajan ylitys tarkoittaa Franken mielestä kuitenkin entistä tiiviimpää keskittymistä ylitettyyn kieleen. Hänen mukaansa kielen it- seensä viittaavuus ei ole luonteeltaan narsistista vaan se säilyttää Jumalan sanomattoman pyhyden sanomat- tomana. Ihmisen perustattomana pe- rustana se leviää universumiin.

Franke on oikeassa *Jumalaisen*

näytelmän äärellä. Tästä on nykyihmisellä opittavaa, olkoonkin että mystistä kokemuksta on meilläkin harrastettu jo pitempään, etenkin itä-aasialaisten virtausten vaikutuksesta. Ehkä Franken esitelmässä oli kuitenkin esikuvallisinta, italiankielisten lainausten ja suvereenin puhetaidon lisäksi, Danten dekonstruktivistien puolien käsittely ilman pitkästyttävää tekstin merkityksen väistelyä. Esitelmästä kävi sitä paitsi ilmi, että varjo on kaikkein kaunein näky jumalan absoluuttisen valon rinnalla.

Tieteelliset seminaarit ovat tyyppillisesti toisensa aiemmista tilaisuuksista tuntevien, jotakin pientä todellisuuden sarkaa tutkivien ihmisten kansainvälisiä tai kansallisia perhetapahtumia. Omituisinta niissä on kieli. Dante-konferenssissäkin esityksien jälkeen otetut viiden minuutin puheenvuorot onnistuivat usein ylittämään toisteisen, takellevan ja jäsentymättömän puhekielisyys. Transgression seurauksena raja akateemisen kirjoituksen ja sen ulkopuolen välillä tapaa lujittua ja ilma luentosalissa tuntua ohuemmalta. Danten kanonisoidun tuotannon ajattomat, ihmisen hengellisestä, poliittisesta ja runollisesta elämästä kertovat piirteet välittyivät

kyllä konferenssin esitelmistä, mutta eivät kyenneet kumoamaan kateederrimaailman epätodellisuusefektiä.

Hanne Roer Kööpenhaminan yliopistosta puhui Danten runouteen kytkeytyvistä poliittista rajanylityksistä esittelemällä italialaisten fasistien tulkintoja suuresta runoilijasta. Dantella ei suinkaan ollut aivan keskeistä sijaa siinä historiallisten henkilöiden julkeassa liikekannallepanossa, jota fasistit harjoittivat Mussolinin Italiassa. Mobilisoinnin strategiana voi pitää erityisesti kirjallista fundamentalismia eli metaforisen ilmaisun lukemista kirjaimellisesti. Dante siirrettiin lähinnä hämärän uskonnollisuuden alueelle puolijumalaksi. Roer kertoi fasistien kirjoittaneen kirjoja Danten luurangosta ja pääkallosta, joka joutui epäilemättä kiihkeän mittailun kohteeksi. Muutenkin fasisteille suopeilla tiedemiehillä oli kuulemma reippaan määrällinen ote kirjallisuudentutkimuksessaan.

Konferenssin päätti sen järjestämisestä yhdessä Suomen keskiajan tutkimuksen yhdistyksen Glossan ja tamperelaisen Triviumin kanssa vastannut akatemiaturkija Päivi Mehtonen. Hän tarkasteli esitelmässään moraalista moraalittomuutta, sanomatonta, poetiikkaa ja säädyttömyyttä

keskiaikaisessa komediassa. Mehtonen varoi tekemästä rivoa luentaa Danten pääteoksesta mutta vertasi häntä eeterisenä sankarina Warnerius Roenilaisen 1000-luvulla luomaan verävämpään *Moriuthiin*. Kun Dante haikaili ritarillisesti Beatricensa perään, Moriuthin matkan päämääränä oli hänen lihallisessa mielessä ilmenevä rakastettunsa. *Divinia commediaa* ja *Moriuthia* yhdisti puhujan mielestä esimerkiksi se, että matkoillaan kummankin runoelman sankarit putosivat poeettiseen kuoppaan (lat. *puteus*), joka yhdistää helvetin, maan ja taivaan y-akselin suuntaisesti. Tämän vuoksi himokkaan, itserakkaan ja runoilijana kelvottoman Moriuthin matka ei ollut vailla henkistä ulottuvuutta, vaikka Warneriuksen kertoja jäikin usein vaille sanoja kuvaaillessaan antisankarinsa hävyttömiä edesottamuksia. Deleuzeen vedoten Mehtonen esittikin, että lihallinen tapahtuma ei voi olla moraaliton, jos sitä ei eletä myös hengellisesti. Konferenssin päätteeksi ja ikään kuin sen ylevän avauksen anti-teesiksi hän totesi, että säädyttömyys ei koskaan ole kaukana keskiaikaisen komedian rakkaustematiikasta.

Sami Simola

William Franke